

Wagner Péter

A shahabuddini csata¹

A 2010-es parlamenti választások idején Baghlanban játszódott le az egyik legintenzívebb konfliktus a Taliban, illetve az afgán kormánycsapatok és a koalíciós erők között. 2010. szeptember 16. és 18. között az afgán ellenállók Baghlan tartomány központjától, a magyar PRT bázisától alig 30 kilométerre, Shahabuddin falunál támadást hajtottak végre egy frissen felállított kormánypárti milícia bázisa ellen. Hiába volt többszörös létszámfölényben az afgán biztonsági erő, hiába álltak rendelkezésére az amerikai és német alakulatoknak a legmodernebb felderítési és tűztámogató eszközök, a koalíciós erők képtelenek voltak áttörni az tálibok ellenállását, és megakadályozni a bázis felszámolását. A tálibok mesterien használták ki hely- és terepismeretüket, remekül koordinálták a hadszíntér egymástól távoli pontjain levő erőiket, és reguláris erőkre jellemző fegyelmezettséggel és kitartással harcoltak az események során. A tanulmány a meglevő nyilvános források és az eseményekre közeli rálátással bíró egykori PRT-tisztekkel készített interjúk alapján rajzol képet a shahabuddini csatáról, illetve az azt megelőző és követő eseményekről. Az események ilyen jellegű komplex feltárására először kerül sor a magyar és idegen nyelvű szakirodalomban

2010 tavasza óta jelentősen átalakuláson megy keresztül az észak-afganisztáni Baghlan tartomány biztonsági helyzete. 2008-tól 2010 közepéig a tartomány egyes területein az ellenzéki szervezetek, Taliban és a HIG,² egyre nagyobb befolyásra tettek szert. Néhány járásban, illetve a tartományi központ Pul-i Khumri egyes kerületeiben képesek voltak jelképesre csökkenteni az afgán kormány befolyását, és saját árnyék-közigazgatást működtettek. A tartományban működő rendőri és katonai erők, az afgán hadsereg egységei és a magyar Tartományi Újjáépítési Csoport (MH PRT) képtelenek voltak feltartóztatni ezt a folyamatot.

Az ellenzék megerősödésének 2010-ben az afgán és a tartományba települt német és amerikai erők megjelenése vetett véget. Baghlan jelentősen felértékelődött az afgán vezetés és az ISAF szemében, mivel 2010-től a Közép-Ázsiából érkező logisztikai utánpótlás útvonal vette át a főszerepet a korábbi pakisztáni útvonallal

1 A Magyar Hadtudományi Társaság 2011. évi pályázatán III. helyezést elnyert tanulmány.

2 A HIG a Hizb-i Islami párt Gulbuddin Hekmatyar frakcióját jelöli. A párt egy évvel a születése után, 1978-ban két frakciója bomlott. A másikat Younis Khalis vezette. The Insurgency in Afghanistan's Heartland, International Crisis Group, Asia Report, No. 207. 2011. június 27., 3. o.

szemben. 2010 tavaszától a Taohid I. hadművelet elindításával megkezdődött az ellenzéki szervezetek – ekkorra már szinte kizárólag a helyi tálib erők – felszámolása.

Ilyen körülmények között került sor 2010 szeptemberében a parlamenti választásokra, ahol a tartományban működő tálib csoportok napokon át tartó koordinált támadás sorozatot hajtottak végre azzal a céllal, hogy Baghlan egyes pontjain ellehetlenítsék a választások megtartását, illetve hogy felszámolják az első olyan előretolt katonai bázist, amelyet saját területük szívében hoztak létre a kormányzati erők csupa olyan fegyveresből, akik hónapokkal korábban álltak át.

A címben szereplő shahabuddini csata³ három nap eseményeinek, harcérintkezéseinek sorozatát jelenti, amelyek a tartományi központ közelében található Dand-e Shahabuddin térségben zajlottak le. A tanulmány célja: rekonstruálni a három nap eseményeit az afgán biztonsági és a nemzetközi erők szemszögéből, bemutatni az eseményekhez vezető folyamatokat, illetve a koalíciós erők és a Taliban lépéseit saját hadműveleti céljaik elérése érdekében.

A tanulmány megírásához két forrástípust használtam fel. Egyrészt az elmúlt két évben a térségről megjelent nyílt forrásokat dolgoztam fel, amelyek lehetővé tették egyes specifikus témák kibontását, illetve hozzásegítettek a fő narratíva kialakításához. Másrészt háttérbeszélgetéseket folytattam Pul-i Khumriban, Mazar-i Sharifban, Kabulban és Budapesten nemzetközi szervezetek munkatársaival, diplomatákkal, afgán és külföldi kutatókkal, valamint az ISAF kötelékében szolgáló magyar és külföldi katonatisztekkel. (A szövegben ezeket a beszélgetéseket a W1, W2 stb. jelzéssel jelöltem.)

Afganisztánban, hasonlóan más háborús helyzetekhez, rendkívül nehéz a valóságot rekonstruálni. Ez a tanulmány is csak egy szerény erőfeszítés arra, hogy a 2010. szeptember 16–18. között, Baghlan tartomány egyik szegletében történt eseményeket feltárja és bemutassa. A bevett kutatási módszertannak megfelelően az elhangzott véleményeket minden esetben összevettem az írásos forrásokkal és a többi interjúalany véleményével. A tanulmányban leírtak – ennek megfelelően – az események általam leghihetőbbnek, legvalószínűbbnek tartott verzióját mutatják. Minden pontatlanság és tévedés a sajátom. A kéziratot 2011 novemberében zártam le.

A geopolitikai kontextus

2010 elejére az ellenzéki csoportok jelentős befolyásra tettek szert Baghlan tartomány egyes járásaiban. A probléma forrása az elégtelen katonai erő volt. A helyi afgán biztonsági erőket létszámuk és kiképzettségük, az ISAF jelenlétét biztosító Tartományi Helyreállítási Csoportot (PRT) pedig felszereltsége és nemzeti megkötései akadályozták abban, hogy hatékonyan lépjen fel a folyamat ellen.

Az ISAF számára azonban 2010-től jelentősen megnőtt a tartomány, és az azon keresztül vezető fő közlekedési útvonalak jelentősége. Ennek számos oka volt.

3 A hadtudományi értelmezés szerint csatának azokat a térben és időben viszonylag nagy kiterjedésű ütközeteket nevezzük, amelyek egy-egy háború, de legalább egy hadjárat szempontjából döntő fontossággal bírnak. Ennek alapján a Shahabuddinban lezajlott események csak egy több napos fegyveres összecsapásnak, ütközetnek tekinthetők.

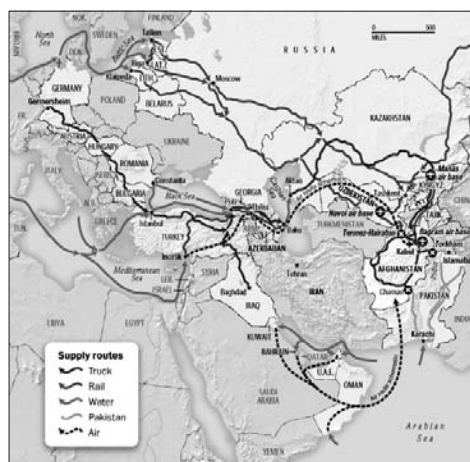
A nemzetközi erők ellátását biztosító egyetlen szárazföldi utánpótlási útvonal addig Pakisztánon keresztül vezetett. Ez azonban 2007–2008-ra annyira sebezhetővé vált a törzsi területeken megerősödő pakisztáni Taliban (Tehrik-i Taliban Pakistan – TTP) aktivitása miatt, hogy a NATO-nak alternatív logisztikai irányt kellett keresnie.⁴

A szó szoros értelmében vett útkeresés eredménye az USA által megkezdett, majd a NATO által is átvett Northern Distribution Network (NDN) kialakítása lett, amely Oroszországon és a közép-ázsiai országokon keresztül biztosította a nemzetközi erők ellátását. Ez a hálózat a meglévő volt szovjet vasút hálózatra támaszkodik, kiegészítve olyan lehetőségekkel, amelyek légi szállítással kombinálják a vasutat a navoi (Üzbegisztán) átrakó terminálon keresztül. Az első amerikai vasúti szerelvény 2009-ben, az első NATO-szerelvény 2010 májusában indult el a Baltikumtól az üzbég–afgán határon található Termezig. 2010 végére, alig egy év alatt, megépült a várost az afganisztáni Mazar-i Sharifig tartó szárny.⁵ A vasúti szállítmányok egy része így Európából közvetlenül Afganisztánba érkehet. Az üzbég útvonal mellett Kirgizisztánból, Tádzsikisztánon keresztül létezik egy másik útvonal is.

A NDN-en keresztül szállított áruk aránya gyorsan nőtt, 2011 elejére meghaladta az 50 százalékos arányt. Ennek köszönhetően viszonylag rövid időn belül, hirtelen nőtt meg az Észak-Afganisztánból Kabulba vezető egyetlen főútvonal jelentősége, és így azoknak a tartományoknak és a járásoknak is a fontossága is, amelyek a főút mentén fekszenek.

A baghlani mikrokörnyezet

Az Észak-Afganisztánból Kabulba vezető két főút a tartományi főváros, Pul-i Khumri előtt fut össze. A NATO kóddal *Pluton* nevezett útvonal a tartományi központot Kunduzsal köti össze, az *Uranus* útvonal pedig Pul-i Khumrit Mazar-i Shariffal. A tartományi fővárostól Kabulba tartó útvonal elnevezése *Zodiac*. Ennek az útszakasznak a végén, a tartomány déli határánál található a stratégiai jelentőségű

1. térkép. Utánpótlási vonalak Afganisztánban 2011-ben (A Northern Distribution Network zöld színnel)
(Forrás: http://www.washingtonpost.com/national/national-security/a-logistics-miracle/2011/07/02/AGZDwnvH_graphic.html
Letöltés időpontja: 2012. 04. 12.)

4 A stratégiai légi szállítás természetesen mindvégig adott volt, ám ez egyrészt nagyságrendekkel drágább a szárazföldi, vasúti szállításnál (10 százaléka a légi szállításnak), másodsor a szállítógépek csak korlátozott számban állnak rendelkezésre.

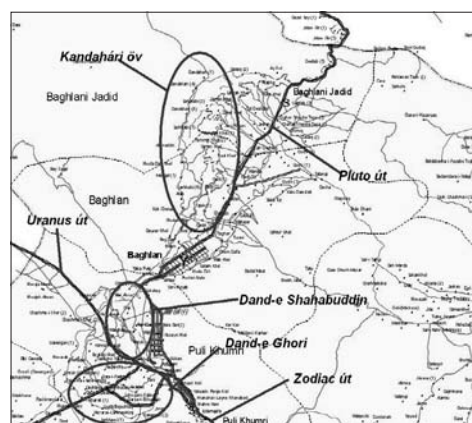
5 Az NDN-ről bővebben lásd: Wagner Péter: A NATO jövője a liszaboni csúcs után. MKI-Tanulmányok, Magyar Külügyi Intézet. 2010. december, 16–17. o.

Salang-hágó. Ez annak a két közútvonalnak az egyike, amely állandó, az év minden napján használható közlekedési kapcsolatot biztosít az ország északi és déli rész között (a másik Herátnál, az ország nyugati részén van). A főútvonal megnövekedett fontossága miatt 2010 óta kiépítés alatt áll egy alternatív útvonal, amely megkerüli a Salang-hágót oly módon, hogy Baghlanból lekanyarodik Bamiján tartomány felé, majd Bamijánból a Hindukus túloldalán tér vissza az út a főútvonalra.⁶

A Baghlan tartományban tevékenykedő ellenállói csoportok aktivitása nem egyenletesen oszlott meg a tartományban. Biztonsági szempontból a pastun lakosság által lakott járásek kiemelt veszélyességűnek számítottak. Ilyen volt Baghlani Jadid és Dahan-e Ghori járásek, illetve a kettő között elterülő, Dand-e Ghori körzet (ez a terület közigazgatásilag Pul-i Khumri járáshoz tartozik). Az alábbi térképen pirossal van jelölve Pluto és az Uranus útvonal, kékkel pedig a járási és körzeti határok.

A tanulmány szempontjából kulcsfontosságú Dand-e Shahabuddin terület a Mazar-i Sharifba és Kunduzba tartó két főút által közrefogott területet jelöli. Alakja miatt szokták *Shahabuddini háromszögnek* is hívni. Dand-e Ghori és a Dand-e Shahabuddin mellett a harmadik legveszélyeztetettebb terület a Kandahári-öv, amely a Pluto út folytatása Kunduz felé.⁷

Országos összehasonlításban a 2009-es elnökválasztások idején Baghlan tartományban jelentős akciók voltak. Az összetűzések gócpontja a tartomány Baghlani Jadid járása volt. 2009. augusztus 20-án a tálibok és a Hizb-i Islami erői betörték Baghlani Jadid városba, és ott ellehetetlenítették a szavazókörök működését. Az akkor még közös HIG- és tálib-erők végigkergették a városon a rendőri erőket, felgyújtottak több szavazókört és törbe csalták a járási rendőrfőnököt.⁸

2. térkép. A tartományon átvezető főútvonalak és az ellenállás fő területei (Forrás: Afghanistan Information Management Service (www.aims.org.af),

http://www.aims.org.af/maps/district/baghlan/puli_khumri.jpg

Letöltés időpontja: 2012. 04. 12.)

6 Az útszakasz már korábban is létezett természetesen, de nem volt alkalmas nagy volumenű teherszállítás biztosítására. Az út nagy része murvás volt, vízátfolyásokkal tarkítva.

7 A terület a fenti térkép észak-nyugati részén elterülő vidék, a Pluto úttól, és a mellette folyó Baghlan-folyótól észak-nyugatra levő terület, amely az ott fekvő hat Kandahár nevű településekről kapta a nevét.

8 Update – Támadások Baghlanban a választások napján. Biztonságpolitika és terrorizmus blog. 2010. augusztus 20.
<http://wagnerpeter.blogspot.com/2009/08/tamadasok-baghlanban-valasztasok-napjan.html>

A shahabuddini csatában érintett ISAF és afgán biztonsági erők

A 2010. szeptember 16–18. között lezajlott műveletekben az alábbi kilenc egység vett részt.

1. Az *afgán rendőrség* (ANP) 2010-es állománytáblája szerint papíron mintegy 2300 rendőr teljesít szolgálatot a tartományban, valóságban azonban ez a létszám akár ezer fővel is alacsonyabb lehet. A teljes létszámból a központi járásban, Pul-i Khumriban mintegy 600 rendőr volt, beleértve a főparancsnokság őrszá-
zadát és állományát, illetve a városon belüli hat rendőrségi kerület rendőreit.⁹ A választások idejére további erősítések érkeztek, Kabulból 200 fő, Kunduzból pedig egy századerejű gyorsreagálású erő (Quick Reaction Force – QRF). A rendőrség megítélése nagyon rossz, az részben a helyi hadurak kezében van. A rendőrfőnök 2010 óta Abdul Rahman Rahimi tábornok.
2. A *Tartományi Újjáépítési Csoport* (Provincial Reconstruction Team – PRT) létszáma 2006. októberi átvétele óta folyamatosan növekszik. 2010-ben mintegy 250 főnyi magyar és kb. 50 macedón, horvát és albán katona alkotta a létszámot. A PRT-ban dolgozik az USAID amerikai segélyszervezet két munkatársa, illetve civil képviselőként (CIVREP) magyar Külügyminisztérium egyik nagykövete.
3. Az amerikai *Police Mentoring Team* (PMT) a tartományi rendőri erőket mentorálja. A PMT-t nyaratól 2011 márciusáig az amerikai 10. hegyi hadosztály 1. Dandár harccsoportjának (Brigade Combat Team – BCT) (csökkentett) 87. zászlóalja, illetve annak B (Black Sheep) százada adta. A kötelék egyik szakasza a PRT táborába, Camp Pannóniába települt, onnan végezte az afgán rendőrséggel kapcsolatos munkáját. A század többi alegysége önállóan tevékenykedett és Camp Khilagayon települt.¹⁰ A zászlóalj törzs és a parancsnokság az északra fekvő Kunduz tartományban települt, így a Black Sheep „diszlokálva” volt az egységétől. A 10. hegyi hadosztállyal együtt érkezett Észak-Afganisztánba az amerikai 4. hadosztály harci repülő dandárja (Combat Aviation Brigade) mintegy 50–70 helikopterrel.¹¹
4. *Task Force Mazar-i Sharif* (TF MeS). A harccsoport zászlóaljerejű lövész alegység, gyalogsági harcjárművekkel (Marder), PSZH-kal (Fuchs, Dingo) és felderítő járművekkel (Fennek) megerősítve. 2010-ben hozták létre, mint önálló manőveregységet, miután Németország is szembesült azzal, hogy a megváltozott biztonsági körülmények között a német PRT-k keretében működő biztosító alegységek gyengéek a biztonság fenntartására. A TF MeS bázisa a

9 ANSF Tashkeel 2010. A tartományi biztonsági erők létszámát tartalmazó dokumentum a szerző birtokában.

10 A 87/1-sek az Obama-elnök által 2009 decemberében bejelentett 30 000 fős amerikai létszámemelés részeként települtek Kunduz és Baghlan tartományokba. Az ISAF északi régiójába mintegy 5000 amerikai katona érkezett 2010 nyarán. A csapatok zömét a mentorálási feladatokat ellátó 10. hegyi hadosztály adta, az egység egy másik zászlóalja hasonló feladatokat látott el Farjab tartományban.

11 Lásd erről: Wagner Péter: Helikopter hiány az afganisztáni nemzetközi műveletekben. Seregszemle, Vol. II. No. 1. (2010).

- Puze-i Esannál, OP North bázison van. Feladata részben az afgán biztonsági erőkkel való partnering-műveletek, részben önálló műveletek végrehajtása.¹²
5. 209/2/3-as kandak. Az észak-afganisztáni régió az afgán hadsereg (ANA) 209-es hadtestjének felelősségi körzetébe tartozik. A hadtest három dandárral rendelkezik, a második dandár diszlokál Kunduzban. Ennek a magasabbegységnek négy lövész (1., 2., 3., 6.) és egy harci kiszolgáló támogató (5.) zászlóalja (dári nyelven kandakja) van. Baghlanba 2009 tavaszán érkezett meg a 209-es hadtest 2. dandárjának 3. lövészzászlóalja, amely azóta is Khilagay bázison települ. A kandaknak három lövészszázada, egy nehézfegyverrel felszerelt és egy törzstámogató százada van.
 6. „Orthos” Műveleti Támogató és Összekötő Csoport (OMLT). A vegyes magyar-amerikai mentorcsoport a kezdetektől, 2009 januárja óta működik együtt a 209/2/3-as kandakkal. Mivel eredetileg a magyar kormány egy másik OMLT kiküldetését is tervezte (tervezi?), ezért az egység elnevezése a honvédségben félrevezetően az OMLT I-es.¹³ A magyar irányítású egységben eleinte 30–30 fővel vett részt a Honvédség és az Ohioi Nemzeti Gárda. Kezdetben az egyes század-mentorcsoporthok is vegyesek (magyar–amerikai) voltak, ám a nyelvi problémák miatt 2010-től nemzetileg egységessé váltak. Az OMLT 5. váltása óta az arányok – ideiglenes jelleggel – eltolódtak, és csak mintegy 12 főnyi amerikai katona vesz részt a mentorcsoportban. 2010 szeptemberében a kandak 1. és 3. századát mentorálták amerikaiak, a többi magyarok.
 7. A 12 fős *Operational Detachment-Alpha* (OD-A), amerikai Special Operations Task Force East (SOTF East) alárendeltségében működik. A századosi rendfokozatú tiszt vezette egység 2010 nyarán érkezett a tartományba. A SOTF East nem tartozott az RC (N) alárendeltségébe, azaz az ISAF struktúráktól is nagy szabadságot élveztek.
 8. 209/1/4 harci támogató zászlóalj. A 2010 tavaszán indított Taohid I. műveletek támogatására a Mazar-i Sharifban települő 1. dandár 4. kandakjának két D-30-as tarackja és egy ZU-23-2-es légvédelmi gépágyúja az PRT tábora mellett található OP Westre (lásd később) lett telepítve, hogy tűzérési támogatást nyújtson az Uranus úton levő ellenőrző pontoknak, illetve, hogy segítse a Dand-e Shanadubbinban és Dand-e Ghoriban folyó afgán és szövetséges műveleteket.
 9. 209/2/6 kandak. A Kunduzban diszlokáló testvérzászlóalj egyik százada a választások alatt Camp Khilagay-ban települt. Ennek a zászlóaljnak az egységei gyakran támogatták a baghlani műveletekben a 209/2/3-as kandakot.

Számba véve a felsorolt egységeket, elmondható, hogy a választások idején Baghlan tartományban mintegy 1200 ISAF katona, 600–700 ANA katona és mintegy 1200

12 Ulrike Demmer: Under Fire in Afghanistan's Baghlan Province. Der Spiegel, 2010. október 13. <http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,722605,00.html>

13 Lásd erre például Rédei Róbert alezredes írását a Honvédségi Szemlében. A OMLT 4. váltásának parancsnoka egységét következetesen (és valószínűleg összhangban a szabályokkal) OMLT I/4-ként jelzi. Az OMLT-ben szerzett tapasztalatok alkalmazásának lehetőségei a hazai missziós felkészítésben. Honvédségi Szemle, 65. évf. 3. szám (2011. május). 22–25. o. http://ekonyvtar.zrinyimedia.hu/container/files/attachments/26260/honvedsegi_szemle_2011_majus.pdf

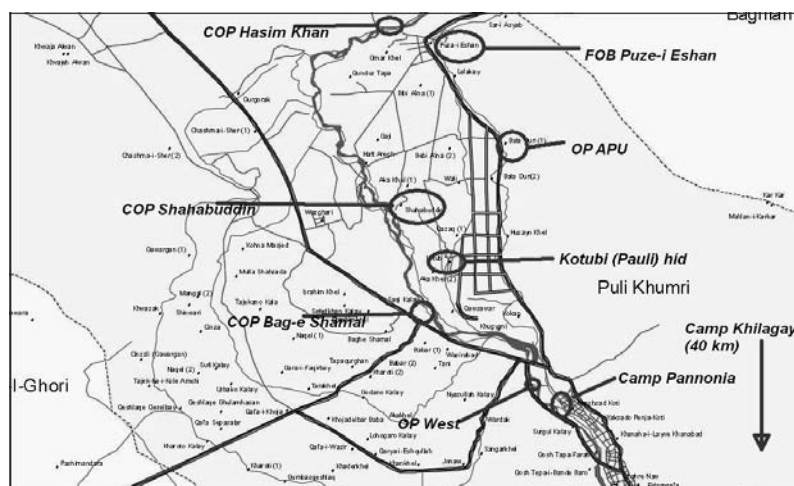
rendőr tartózkodott. A katonai erő többsége csak 2010-tavasztól volt jelen a tartományban. A német és amerikai erők Baghlani Jadid és a Pul-i Khumri járásban koncentrálódtak, míg az afgán hadsereg a tartományban szétszórtan települt.

A shahabuddini csata során szerepet játszó bázisok

1. *Combat Outpost (COP) Shahabuddin.* A Shahabuddin településen 2010 nyarán kiépített bázis kezdetben nem volt több néhány HESCO-bástyából kialakított fedezéknél és fehér sátonál. Később a feltöltött és elrendezett HESCO-elemeknek köszönhetően a COP egy nagyobb téglalapot alkotott. A COP-on mintegy 30 fő milicista állomásozott. A fegyveresek korábban a Hizb-Islamhoz tartoztak és a Shahabuddin háromszögben, illetve a Kandahári-övben tevékenykedtek.
2. *Combat Outpost Bag-e Shamal.* Ez a bázis valójában egy ideiglenes, csak a választások idejére létrehozott COP volt az Uranus út mentén. Bagh-e Shamal település iskolájában rendezkedett be a 209/2/3-as kandak 2. századának egyik fele azért, hogy biztosítsa a főutat és a környéket a választások idejére, valamint támogatást nyújtson az Uranus úton felállított rendőrségi ellenőrző pontok védelméhez.
3. *Forward Operating Base (FOB) Puze-i Eshan/ Observation Post (OP) North/.* Pul-i Khumri járás északi részén, Puze-i Shan település mellett már a szovjet megszállás idején katonai bázis működött. Miután az afgán haderő ismét visszatért 2009-ben a tartományba, a khilagayi központi tábor mellett egy előretolt bázis is létrejött Puze-i Shannál. 2010 tavaszán a Bundeswehr itt hozta létre saját bázisát (OP North) azzal a céllal, hogy Taohid-műveletekben részt vevő német erőknek legyen egy állandó bázisa Baghlanban.¹⁴
4. *Forward Operatin Base (FOB) Hashim Khan.* Ez bázis 2010 nyarán jött létre másik két FOB-val együtt, amikor az afgán erők és az ISAF a Taohid I., II. és III. műveletek keretében (2010. márciustól augusztusig) igyekeztek megtisztítani a Pluto útvonal egy részét. A főútról lekanyarodó és a Baghlan folyón átívelő három híd mellé egy-egy FOB-ot telepítettek, amelyeket a választások idején az ANA 209/2/3-as kandakja működtetett.
5. *Observation Point (OP) West.* Ez a PRT tábor melletti hegy választja el Pul-i Khumrit és Dand-e Ghorit egymástól. A hegy tövében egy cementgyár található, amely a helyből kinyert alapanyaggal működik. A megfigyelőpont tetején, amelyről jó kilátás nyílik Dand-e Ghorira és az Uranus útra, állandó biztonsági jelenlét van. Itt működött a két D-30-as tarack, és egy teherautóra szerelt ZU-23-2 ikercsövű légvédelmi gépágyú.
6. *Kotubi-híd.* A kotub falu közelében található híd biztosítja az egyetlen olyan szárazföldi összeköttetés Dand-e Shahabuddin és főutak között, amelyen a nagyobb, súlyosabb harcjárművek is könnyűszerrel átkelhetnek a területen fekvő mintegy 2–4 méter széles csatornán. A híd kulcsszerepet játszott a

¹⁴ Németország katonai erőivel Balkh, Kunduz, Takhar és Badakshan tartományban van jelen.

- harcok során, így itt voltak a legintenzívebbek az összecsapások. A híd mintegy 2 kilométerre fekszik Shahabuddin falutól.
7. *Camp Khilagay*. A tartományi fővárostól kb. 20 kilométerre, délre fekvő bázis elsődlegesen az afgán hadsereg 3. kandakjának és az őket mentoráló magyar-amerikai OMLT-nek az állandó bázisa. Az elmúlt két év során a tartományba érkezett új erők egy része is ide települt. A táborban a választások idejére települt egy német századerejű gyorsreagálású erő (QRF) is. A tábor egyik lezárt sarkában működik az amerikai különleges erők egyik alegysége, valamint a PMT is itt állomásozik.
 8. *Camp Pannónia*. A tábor a 2010-es évben már nem csak a PRT bázisa volt, hanem egyfajta előretolt logisztikai bázis is. Bár a harcokban a PRT nem vett részt, a helipad és az amerikai előretolt sebészeti csoport (Forward Surgical Team – FST)¹⁵ jelenlétének köszönhetően fontos támogató szerepet játszott a harcok idején.
 9. *Observation Post APU*. TF MeS részét képező alegység a Plútó út mentén fekvő bázisra aknavetőkkal és rádiófelderítő eszközökkel települt. Tűztámogatásuk jelentős szerepet kapott a shahabuddini csata idején.

3. térkép. A Shahbuddini háromszög és a környező katonai támaszpontok
(Forrás: Afghanistan Information Management Service (www.aims.org.af),
http://www.aims.org.af/maps/district/baghlan/puli_khumri.jpg
Letöltés időpontja: 2012. 04. 12.)

15 Az előretolt sebészeti csoport 2010 nyarán érkezett a bázisra a tartományban megjelenő amerikai harcoló erőkkel együtt. A 10 fős egység a tábor kosárlabdapályáján felállított sátor-komplexumban jelentős sebészeti beavatkozásokra volt képes felszerelésének köszönhetően.

*Az ISAF és az afgán biztonsági erők elhelyezkedése
a 2010-es parlamenti választások idején Baghlanban*

Hasonlóan a 2009-ben tartott afgán elnök- és tartomány shura (tanács) választásokhoz, a Taliban 2010-ben is előre bejelentette, hogy megpróbálja majd megzavarni a választásokat. Ilyen előzmények után várható volt, hogy a helyi ellenállók – ezúttal már csak a tálibok – ismét megpróbálnak majd valamilyen módon támadást indítani a helyi biztonsági erők ellen és ellehetetleníteni a választásokat.

A választásokat megelőző héten az ISAF és az afgán biztonsági erők elképzelése az volt, hogy a választások napján a két főútvonalat (Uranus és Pluto) és Baghlani Jadid várost próbálják az ellenőrzésük alatt tartani. A korábbi tapasztalatok alapján ezek tűntek a legvalószínűbb célpontnak, illetve várható volt a közlekedés megzavarása a két főúton.

A választások biztosítása alapvetően az afgán rendőrség és hadsereg feladata volt. Az ISAF eleve úgy tervezte, hogy jelenlétét minimálisra csökkenti a választások idején az egész országban, így Baghlanban is. Ezzel egyrészt jelezni kívánta, hogy a választás teljesen afgán ügy, másrészt, hogy elkerülje a fölösleges konfliktusokat, és még véletlenül se tűnjön úgy, hogy befolyásolni szeretné a választásokat.

A 2. kandak első és harmadik századának nagy része Baghlani Jadidban, a Baghlan folyó hídjait őrző COP-okra települt, a COP Hashim Khan és a COP Kuk Chenarba. A második század egyik fele Dahan-e Ghorri járásba ment a választások idejére, a másik fele az Uranus mentén található Bagh-e Shamal település iskolájában rendezkedett be. A kandak törzsszázada és nehézfegyver-százada alegységekre bontva települt a tartomány különböző pontjain. Baghlan távoli, keleti részein semmilyen katonai jelenlét nem volt.

A zászlóalj erőinek ilyen mértékű szétforgácsolása az ANA 209-es hadtest parancsnokának és 3. dandár parancsnokának döntése utasítása alapján történt. Az OMLT három század mentorcsoportja nem tartott mindenhova a kivonuló afgán kandak egységeivel, hanem a Baghlan tartomány központi területein maradtak.¹⁶

Az OMLT a 1. és 3. század (amerikai) mentorcsoportjai OP Northra vonultak ki, hogy igény esetén támogatást tudjanak nyújtani a Baghlan folyó hídjait őrző, általuk mentorált afgán századoknak. A magyar katonákból álló 2. mentorcsoport feladata a COP Bag-e Shamalnál levő félszázadnyi afgán erő és a PRT tábora felett elhelyezkedő OP Westen települt másik kandak katonáinak támogatása volt. A szintén Rédei Róbert alezredes, OMLT parancsnok által vezetett, a törzsszázadot támogató mentorcsoport, a Pul-i Khumriban működő Tartományi Műveleti Koordinációs Központban (Operational Coordination Center, Provincial – OCC-P)¹⁷ állomásozott.

¹⁶ Rédei: i. m.

¹⁷ A tartományi műveleti koordinációs központokat (Operational Coordination Center, Provincial – OCC-P) azzal a céllal hozták létre, hogy intézményesítsék az adott tartományban aktív biztonságáért felelős szervezetek közötti információcserét. Alaphelyzetben a rendőrség, az afgán hadsereg, a PRT, és a NDS (titkosszolgálat), a tartományi kormányzó és az UNAMA képviselője vesz részt az OCCP ülésen. Választások vagy más fontos események idején az OCC-P koordinációs vagy vezetés-irányítási központként is működik.

A nehézfegyver-század magyar mentorai a törzsszázad mentorcsoporthoz és a 2. mentorcsoporthoz voltak beosztva.

Az afgán és a nemzetközi erőknek külön feladatot jelentett a Shahabuddin faluba telepített milícia támogatása. Az alig egy hónappal korábban megszervezett egységhez a munkamegosztás keretében a 209/2/3-as kandak, az amerikai Police Mentoring Team és a TF Kunduz egységei napi váltásban mentek ki.

A PRT részére 2010 szeptemberében utasítás érkezett az északi regionális parancsnokságról, hogy jelöljön ki külön egy reintegrációs tisztet, akinek feladata rendszeres kapcsolattartás és a biometrikus adatok felvétele lesz a csoport tagjairól. Az adatgyűjtés az ISAF *Full Moon* műveletének a részét képezte, amely a közelgő választásokra próbált hírszerzési, felderítési információkat gyűjteni, ezért is tartott 2010. augusztus 11-től szeptember 16-ig.

Az alapvetően önvédelmi célokra létrejött milícia a választásokat megelőzően közös járőrözésekbe kezdett az amerikai különleges erőkkel. Az egyik ilyen éjszakai akció során a milícia tagjai a különleges erők védelme alatt betörték egy házba, ahol állításuk szerint három tálibot fogtak el. Az esetkor meghalt egy tízéves kislány is, ami jelentős felháborodást váltott ki a lakosságban, mivel a lakosság a tálib előtti idők önkényeskedő milíciáinak visszatérésétől kezdett tartani.¹⁸

A tálib erők felépítése és célja a shahabuddini csata idején

A 2010-es év az aktív ellenállás szempontjából sorsfordító év volt Baghlanban. A megelőző években a Hizb-i Islami Gulbuddin frakciója és a tálibok fokozatosan építették újra tevékenységüket. 2009-re pedig a pastunok lakta járásokban képesek voltak területüket teljes mértékben az ellenőrzésük alá vonni. Baghlani Jadid járás egyes területeire, vagy Dand-e Ghor körzetbe sem az ISAF-nek, sem az afgán biztonsági erőknek nem volt bejárásuk. Ebben az időszakban Baghlan Jadid járásában nem voltak világosan elhatárolva még a befolyási zónák a két szervezet között, ami alkalmanként konfliktushoz vezetett az adószedés kapcsán.

Talán az ellenzéki csoportok túlzott megerősödése vezetett oda, hogy 2009 végén leszámolás-jellegű konfliktus alakult ki a HIG és a Talibán között. Ennek eredményeképpen 2009 decemberére a tálibok Baghlan Jadidban kiszorították a Mangaltól északra fekvő területekről a riválisait.

A HIG-csoportok talán bosszúból, talán hogy kompenzálják az elvesztett erőforrásokat, 2010 elején bevonultak az addig tálib kézben levő Dand-e Ghoriba. Jelentős ellenállással nem találkoztak, a terület katonai parancsnoka – egyben Baghlan tartomány feltételezett katonai „árnyékparancsnoka”¹⁹ – Junusz molla ebben az időben még „szokásos” téli pihenését töltötte Pakisztánban. Ugyanerre az időre esett, hogy

18 Joshua Partlow: U.S. initiative to arm Afghan villagers carries some risk. The Washington Post, 2011. február 6.

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2011/02/06/AR2011020602496.html?sid=ST2011020700637>

19 The Insurgents of the Afgan North. AAN Thematic Report, 4/2011. A két szerző állítását a magyar katonai források is megerősítették.

Pakisztánban a titkosszolgálat elfogta Baghlan tálib árnyékkormányzóját, Mir Mohamed mollát.²⁰

Junusz molla 2010 februárjában érkezett haza, és azonnal megkezdte az ellentámadás megszervezését, amelyhez a szomszédos tartományokból, Kunduzból (Chahar Dara járás) és Takharból (Ishkamis) is érkeztek tálib támogató erők.²¹ A harcok 2010. március 6-án robbantak ki. A HIG-erők még aznap visszaszorultak a Dand-e Ghorival szomszédos saját területükre, Dand-e Shahabuddinba. A status quo elvileg ekkor helyreállt, de Junusz molla erői másnap tovább folytatták az előrenyomulást és végül Kukchenar településnél meglepetésszerű támadást intéztek a HIG ellen. Utóbbiak olyan súlyos veszteségeket szenvedtek, hogy nem maradt más választásuk, mint bemenekülni Baghlani Jadid városba és megadni magukat a kormánynak.²² Becslések szerint mintegy 60–70-en haltak meg (többségük a HIG fegyverese volt), és 68-an adták meg magukat (számuk később tovább nőtt).

A Hizb-i Iszlami átálló csoportjait a Pul-i Khumriban és Baghlani Jadidban szállásolták el. Előbbiben a Dand-e Shahabuddinból elmenekülteket helyezték el, akik 2010 nyarán bekerülhetnek az Afghan Peace and Reintegration Programba (APRP).²³ Ezeket a HIG fegyvereseket 2010 augusztusában kezdte el támogatni a tartományban érkezett amerikai különleges műveleti egység (OD-A), és visszatelepítették őket Shahabuddin faluba.²⁴ A 30 fős milícia – a többiek még Pul-i Khumriban maradtak – számára amerikai pénzből egy HESCO bástyából kialakított, egyszerű, négyszögletű tábor (combat outpost – COP) építettek fel, és mindenkit elláttak egy AK–47-es fegyverrel is.²⁵

Antonio Giustozzi és a Christoph Reuter *The Insurgent of the Afghan North* című, a 2010. októberi állapotokat rögzítő tanulmányuk szerint 2010 nyara óta Ruhollah molla volt a tartományi árnyékkormányzó, a már említett Junusz molla pedig a katonai parancsnok. Baghlan Jadidban vagy fél tucat jelentősebb tálib vezetőt említenek, akik közül Akhtar molla (és apósa Boor molla) játszott fontos szerepet a shahabuddini csata kapcsán. Dand-e Ghoriban – Junusz molla mellett – az Ahmadzai törzsből származó Lal Mohammed Maulavi számít még fontos parancsnoknak.²⁶

20 Two Leaders Of Taliban Are Arrested In Pakistan, New York Times, 2010. február 19.

<http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9A00EEDC113EF93AA25751C0A9669D8B63>

21 A kunduzi tálibok szerepét említi Giustozzi és Reuter is.

22 Giustozzi és Reuter az adózás kérdése mellett érvként felhossa, hogy a tálibok azt gyanították, hogy a Hizb-i Islami erők le akarnak paktálni a Karzai kormányzattal, illetve annak helyi képviselőjével Mohammad Ahmad Barazkzai tartományi kormányzóval (maga is Hizb-i Islami tagja). Antonio Giustozzi and Christoph Reuter: *The Insurgents of the Afgan North*. AAN Thematic Report, 4/2011. 42. o. Lásd még: Thomas Ruttig: *Another Militia Creation Gone Wrong*. Afghanistan Analyst Network, 2010. október 18. <http://aan-afghanistan.com/index.asp?id=1234>

23 Az Afghan Peace and Reintegration Program (APRP) afgán viszonylatban is egy épp kezdődő fázisban levő program volt. A program rendkívül bonyolult, bürokratikus, öt fázisból áll, és a lényege, hogy bárki, aki volt ellenállóként megtagadja az erőszakot, három hónapnyi fizetést és képzési programokat kap, hogy visszailleszkedhessen a civil életbe.

24 Ruttig: i. m.

25 A rendelkezésre álló működőképes fegyverek limitált száma miatt volt 30 fős az első milícia.

26 Antonio Giustozzi and Christoph Reuter: „*The Insurgents of the Afgan North*”. AAN Thematic Report, 4/2011. 44. o.

2010 nyarán a Talibánnak két központja volt Baghlanban. Az egyik az ún. Kandahári övben, a hasonló nevű falvakban, illetve Dand-e Ghori körzetben, Jownaw településen. Előbbi településekről a Kunduzba vezető főút forgalmának zavarását lehetett irányítani, de veszély esetén észak-nyugati irányba biztosított volt a menekülési útvonal a hegyeken át Kunduzba. Dand-e Ghori körzetből az Uranus szinte teljes egésze zavarható volt, viszont a főútról Jownaw kellően távol feküdt. Megközelíteni csak nehezen járható utakon, és jól védhető területeket keresztezve lehetett. A tálib ellenállás létszámát Giustozzi és Reuter 700–900 főre tette 2010-ben. Ebből becslésük szerint 300 fő az Andarab völgyben és környékén volt található, a másik 400–600 fő pedig a pastunok lakta sávban Dahane-e Ghoriban, Pul-i Khumri és Baghlani Jadidban járásokban.²⁷

A baghlani tálibok egyik célja teljes mértékben illeszkedett az Omar molla által az egész országra bejelentett a stratégiába: a választások lehetőség szerinti megzavarása. A helyi ellenállók másik célja a COP Shahabuddin megsemmisítése volt, amelyet valószínűleg úgy értékelték (helyesen), mint a befolyási övezetük közepén az ellenség által létrehozott kormányzati jelenlét bázisát. Tudták, hogy a helyszínen levő milíciát mind az afgán erők, mind az ISAF támogatják, és hogy a megelőző hónaptól kezdve a HIG volt fegyveresei szorosban együttműködtek az amerikai különleges erőkkel. A tálibok tisztában voltak a tartományban elhelyezkedő fegyveres erők helyével, méretével és harcértékével. Így Junusz mollának elsősorban arra kellett választ találnia, hogy milyen lépések sorozatával ossza meg, illetve kösse le az ellenséget, ahhoz, hogy képes legyen elég időt nyerni COP Shahabuddin bevételére.

A tálibok akcióba lendülnek

A választások előtt pár nappal már koalíciós erők számára is kezdett világossá válni, hogy a tálibok fő célpontja a Shahabuddinban működő milícia lehet. 2010. szeptember nyolcadikán reggel három milicista Shahabuddinból Pul-i Khumriba indult taxival. Nem sokkal a kotubi híd előtt egy idegenre lettek figyelmesek (más források szerint helybeli volt), aki az út mentén várakozott (guggolt). A milicisták megállították az autót és odamentek a férfihoz, hogy kérdőre vonják. Az egyetlen túlélő, a taxisofőr elmondása szerint, mikor körbevették az idegent, a férfi felrobbantotta magát.

2010. szeptember 16-án afgán rendőrök és az őket mentoráló amerikai mentorcsoport több alkalommal is tűzharcba keveredett a Shahabuddin-háromszög déli részén, a kotubi híd környékén. Délután 17.30 magasságában az ellenállók sikeresen felrobbantották a Kotub falunál található hidat, ezzel elvágták Dand-e Shahabuddint és a shahabuddini COP-ot a főúttól. Ezzel egy időben a part túloldalán rekedt kétszakasznyi amerikai katona és az afgán rendőri erők jelentős támadást kaptak. Több amerikai harcjármű IED-ra hajtott és működésképtelenné vált. A szövetséges erők légi támogatást kértek és segítséget a sérült járművek kimentéséhez.

²⁷ uo.

A kotubi hídnál és a folyó mentén kibontakozott harcokkal párhuzamosan a tartomány északi részén újabb frontot nyitottak a tálibok. A Pluto úton levő rendőrségi ellenőrző pontokat egymás után érték a támadások, amelyek északról indultak. Akhtar molla mintegy 30 fősre becsült erővel folyamatosan űzte, szorította vissza a rendőri erőket, akik az ellenőrző pontokat feladva a főúton vonultak vissza a Puze-i Eshannál fekvő német tábor (OP North) felé. A német erők nem tudtak elindulni, hogy megerősítsék ezeket a rendőri erőket, mert a kotubi hídnál megrekedt afgán és amerikai erők megsegítése és a sérült járművek mentése elsőbbséget élvezett.

Az OP Northon készülségben levő TF Kunduz egyik százada, kiegészülve az amerikai mentorszázad tartalék erőivel, kb. fél óra alatt ért le a kotubi hídhoz. Eközben a környéken tartózkodó amerikai különleges műveleti erők katonái is csatlakoztak a tűzharcba keveredett kétszakasznyi amerikai katonához.

A segítség megérkezése nagyrészt egybe esett az este beálltával. A folyó túlszárnyán a tálibok körbevétek és elkezdtek támadni a COP Shahabuddint is. A milicisták azonban sikerrel kitartottak, így éjszakára csak annyi változott a reggeli állapothoz képest, hogy a kotubi híd megsemmisült, az azt követő harcokban pedig megsérült két amerikai katona.

A közelben levő erők közül a Bag-e Shamalnál berendezkedett ANA-század is tűzharcba került este hét óra felé, de ez a tűzharc csak mintegy fél órán át tartott. A szövetséges erők az éjszakát a felrobbantott híd és a közeli főút közötti területen töltötték.

A választások napjának történései

A reggelnek azzal az elképzeléssel vágtak neki az afgán és ISAF erők, hogy a Pluto úton levő ellenőrzőpontokat továbbra is az ellenség kezén hagyják, a fő erőkiejtés pedig a kotubi hídnál lesz, ahol megpróbálják helyreállítani a szárazföldi kapcsolatot COP Shahabuddin és a főútvonal között. A harcokat azonban az ellenfél indította 7.33-kor, amikor tálib csoportok elkezdtek támadni az amerikai és afgán erőket a felrobbantott híd környékén. Az ellenfél részéről valószínűleg az lehetett az elképzelés, hogy a tartsák pozíciójukat a hídfőnél, megakadályozva ezzel a szövetséges és az afgán erők átkelését, és Shahabuddin falu, illetve a COP felmentését. A hídnál folyó harcokkal párhuzamosan a tálibok másik csoportja a reggel beköszöntével tovább folytatta a milicisták bázisának ostromát. Az ellenállók szokásos fegyverzetük mellett aknavetővel is rendelkeztek.

A délelőtt folyamán harci helikopterekről és F-15-ös repülőgépekről folyamatosan érkezett a közvetlen légi támogatás. Az amerikai gépek két bombát dobtak ellenséges célokra. A tálibok aknavetőit az OP Westen található ANA-tüzérség próbálta elhallgattatni. A harcok során egy amerikai katona megsebesült, egy afgán katona pedig meghalt.²⁸

28 IDC Weekly Security Narrative: Week of 13 SEP -19 SEP 2010. ISAF, 4. o.
<http://info.publicintelligence.net/IDC-SIGACTS-Sept13-19-2010.pdf>,

A COP Shahabuddin elfoglalása során történt eseményeknek több verziója is fennmaradt, amelyek részben átfedik egymást. Annyi bizonyos, hogy 10.30 körül elkezdett égni a bázis, majd 11 órára elesett. A védők létszáma ekkora már csak 8–10 főre fogyatkozott. Ehhez hozzájárult az is, hogy az előző nap az egyik parancsnok, Nur ul-Haq az este folyamán elhagyta a bázist, hogy utánpótlást hozzon az afgán rendőröktől és másnap már nem tért vissza.²⁹

A COP kigyulladását követően a megmaradt fegyveresek a környező házakba húzódtak vissza. 11.30 körül megpróbált leszállni a faluban egy amerikai katonai helikopter, hogy kihozza az életben maradtakat. A kísérlet kudarcba fulladt, mert a gépre kézifegyverekből tüzet nyitottak.³⁰

Sher unokaöccsének visszaemlékezése szerint a harcok idején a parancsnok 10 társával a COP-on, másik 20 fegyveres pedig két közeli házban tartózkodott. Miután a tálibok körbevétték az épületet, felszólították Shert, hogy adja meg magát, amit az visszautasított. A kialakuló harcban végül Sher és fegyveresei kénytelenek voltak elhagyni a COP-ot és visszavonulni egy közeli épületbe. Ekkor amerikai repülőgépek két bombát dobtak a tálibok állására, a harmadik azonban a parancsnok által birtokolt épületre esett megölve ezzel a vezetőt és két társát.³¹

Egy másik, ezt a történetet részben kiegészítő verzió szerint Sher parancsnok azt az utasítást kapta rádión az amerikai erőktől, hogy annak a háznak a tetejére, amelybe behúzódtak, terítsen egy pokrócot, hogy a segítségére küldött légi támogatás meg tudja különböztetni a környezetétől.³² Halálával a maradék ellenállás is megszűnt, a támadásnak 11 milicista esett áldozatul a többiek elmenekültek vagy szétszéledtek.

A COP felszámolásával a tálibok elérték a céljukat, ám a szövetséges és az afgán erőknek továbbra sem sikerült átkelni azon a csatornán, amelyen korábban a kotubi híd ívelt át. A sikertelenséget látva végül is a Bundeswehr elindított egy hídvetőt OP Northról. A hidat kb. délután négy órára sikerült lefektetni az utászoknak a megsemmisített kőhíd helyére. Ezután indulhatott meg az ellentámadás, amiben részt vettek az afgán rendőrök és katonák, valamint német és amerikai erők. Az előrenyomulással szemben a kitartottak.³³ Az ellenállás olyan sikeres és kitartó volt, hogy az este bekövetkeztéig az afgán és nyugati erők a hídfőt nem tudták kiszélesíteni. Ezért befejezték a támadást, beásták magukat és a COP visszafoglalását a következő napra halasztották.

A harcokban két amerikai katona sérült meg, akiket a magyar tartományi újjáépítési csoport táborában települt amerikai sebészeti csoport látott el.³⁴

29 Az este folyamán sikerrel eljutott a rendőrségre, majd visszaindult, ám a sötétség és a bizonytalanság miatt visszafordult. Más verzió szerint egyszerűen nem akart visszamenni, mert tartott a másnapi fejleményektől.

30 uo. 4. o.

31 Afghan Militants See Peril in Swithing Sides. The Wall Street Journal, 2010. október 29. http://online.wsj.com/article/SB10001424052702304741404575564122614380334.html?mod=WSJ_World_LEFTSecondNews

32 Ulrike Demmer: Under Fire in Afghanistan's Baghlan Province. Der Spiegel, 2010. október 13.

33 uo.

34 IDC Weekly Security Narrative: Week of 13 SEP -19 SEP 2010, ISAF <http://info.publicintellgence.net/IDC-SIGACTS-Sept13-19-2010.pdf>

A választások reggelén az ideiglenes hídnál kialakított hídfő ellen az ellenállók szinte percre pontosan akkor nyitottak tüzet, mint ahogy az előző napon kezdték a támadást. Ezúttal is kézfegyverekkel és RPG-vel lőtték a beásott amerikai, német, magyar és afgán erőket.

1. kép. Egy ZU–23-as légvédelmi gépágyú és egy D–30-as tarack az OP Westen (A szerző saját archívumából)

A koalíciós erők szándéka az volt, hogy erőiket kétfelé osztva az egyik csoport megindul Shahabuddin felé, a másik tovább tartja a hídfőt. Miután a Kotubtól délre fekvő Aka Khel faluból jelentős tüzet kaptak, az amerikai légierő két bombát dobott a célpontra.³⁵ Az ellenséges aknatüzet az OP APU-n levő aknavető és az OP Westen található ANA két tarackja próbálta elhallgattatni.

Az amerikai és afgán erők 12.00-kor érték el a shahbuddini COP-ot. Addigra a felkelők megkezdték a visszavonulást az Uranus út és a mögötte fekvő Dand-e Ghor felé. Az afgán rendőri erők hamarosan átvették a nagyrészt megsemmisült COP őrzését, összeszedték a közelben talált milicisták hulláit és megkezdődött a terület IED-mentesítése. A 18-ai harcokban egy afgán katona halt meg.

A Shahabuddin környéki harcok érdemben nem zavarták meg a választások lefolytatását. Az események elcsitulásával úgy tűnt, sikerült megtörni a tálibok kezdeményezőkézségét, az ISAF és az afgán biztonsági erők ismét urai a biztonsági helyzetnek, a fő közlekedési útvonalak járhatóak maradtak.

Koradélután azonban ismét romlani kezdett a biztonsági helyzet. Már napközben is többször kaptak szórványos aknatüzet az OP West-en található afgán tüzérosági állások, az Uranus úton pedig jelentősen megnövekedett a „forgalom”: a Shahabuddin faluból és környékéről visszaszivárgó ellenséges erők a főutat keresztezve tértek vissza az út másik oldalán található Dand-e Ghoriba.

35 uo.

A választásokat megelőzően az Uranus és a Pluto úton több rendőrségi ellenőrző áteresztő pontot állítottak fel, amelyeket az Uranus esetében kiegészített a Bag-e Shamal falu iskolájánál berendezett ideiglenes támpont. Ezen a COP-on a 3/2/209-es kandak 2. századának az egyik szakasza települt a választások idején, míg egy másik szakasz az OP Westen helyezkedett el. A 2. századnak magyar mentorai voltak, akik szeptember 18. előtt felváltva látogatták a két szakaszt. A választások napján 11 fős mentorcsoport és mintegy 40 afgán katona tartózkodott az iskolában. A trapéz alakú, kb. két méter magas fallal körülvett telek hosszabbik oldala a főúttal párhuzamosan halad, a telek hátsó része szántóföldre néz. A telek két oldalánál, a főút szélén egy-egy épület helyezkedett el, amelyek közül az egyik üresen állt, a másikat a rendőrség egyik egysége őrizte.

Szeptember 18-án koradélután, nem sokkal azt követően, hogy Shahabuddinnál ültek a harcok, tálib fegyveresek támadni kezdték az Uranuson levő rendőrségi ellenőrző pontokat. Az ANP egységei jelentősebb ellenállás nélkül adták fel pozícióikat, és elkezdtek visszavonulni az ANA/OMLT COP felé. Gyakorlatilag ugyanaz a folyamat játszódott le, ami szeptember 16-án a Pluton. Délután négy óra felé már az összes ellenőrzőponton elhagyták a rendőrök, és mindenki a bag-e shamali iskolánál kialakított bázison keresett menedéket.

A magyar és az afgán katonai erők – arra számítva, hogy hamarosan az épületet is támadás éri – igyekeztek megszervezni a biztosítást az iskola körül. Jelentősebb felmentő erőre nem számíthattak: a német erőket továbbra is lekötötte a Pluton kialakult helyzet, illetve a kotubi hídnál telepített műszaki híd őrzése; az amerikai erők Dand-e Shahabuddinban voltak, és a harcok okozta károk helyreállításával, valamint a terület biztosításával voltak elfoglalva. A magyar PRT és az afgán kandak parancsnoki mentorcsoportja a közelben volt, de szerény erőt képviselt.

Az ANA/OMLT erőknél a kézfegyverek mellett főszeretpet játszottak az OMLT három Humvee típusú terepjárója tornyaiban elhelyezett DShK-nehézgéppuskák, az ANA és a rendőrség egy-egy aknavetője, és a rendőrök PKM- és DShk-géppuskái. Az iskola épülete elleni támadás 16.30-kor megkezdődött. A tálibok gyakorlatilag minden irányból körbezárták az iskolát, és kézfegyverekkel, géppuskákkal, RPG-vel támadták a bent levőket.³⁶

A védekezők számára nagy segítséget jelentett az OP West-en levő két D-30-as tarack és az OP APU-n levő német aknavető k tűztámogatása, amelyek sikeresen lőtték az iskola körül gyülekező tálib csoportokat. Madarász Gábor százados így írt erről: „... A magyar csapat tűztámogató mentora ekkor, az ilyen esetekben bevált vészhelyzeti közvetlen légi támogatást (ECAS) igényelte... Azonban a kért légi támogatást nem kapták meg. Az ellenséges lázadó erőknek alakult ki helyi szinten erőfölénye. A tűztámogató mentor a helyzetet felismerve, az egyik hegytetőn tüzelőállásban levő afgán 122-es D-30-as tarackos tűzalegységgel vette fel az összeköttetést és szervezte meg a tűzrendszert.”³⁷

36 Az események színes leírását adta Szlankó Bálint Isten után a magyarok - riport a magyarok által felügyelt Baglanból című riportja: <http://www.origo.hu/nagyvilag/20101021-afganisztani-helyszini-riport-baglan.html>

37 Madarász Gábor: A tűzvédelmi támogatás aktuális kérdései a manővererők tűztámogató elemei és azok pusztítóképesége tükrében. Honvédségi Szemle, 65. évf. 3. szám (2011. május). 41–46. o., 45. o. http://ekonyvtar.zrinyimedia.hu/container/files/attachments/26260/honvedsegi_szemle_2011_majus.pdf

4. kép. COP Pauli, előtérben az új kőhíddal, jobbra hátul a korábbi híd helyén álló ideiglenes német deszant híd (A szerző saját archívumából)

Az új COP-ok létesítése Shahabuddinban már a 2010 szeptemberében elindított Afghan Local Police (ALP) program keretében történt. Az ALP lényege elvileg az volt, hogy falvanként legfeljebb 30 fős milíciák jöjjenek létre védelmi céllal. Az új egységek jelenleg a rendőrség és a Belügyminisztérium felügyelete alá tartoznak. Az országosan megcélzott létszám kezdetben 10 000 fő volt.

Járásonként csak az engedélyezett létszámig lehet feltölteni az ALP egységeket. A helyszíni kihívások azonban az elveket hamar a gyakorlathoz igazították. Afganisztánban a program egyik első bevezetésére Dand-e Shahabuddinban került sor, ahol a korábbi milicistákat az amerikai különleges erők nyomására áttemelték a korábbi reintegrációs programból. Pul-i Khumri járásra (ennek része Dand-e Shahabuddin és Dand-e Ghor) 300 főt hagytak jóvá a hatóságok, ebből 110 főt tett ki a négy COP-on állomásozó, ALP-nek átnevezett egységek.

A helyi faluvédelmi erők megszervezésével párhuzamosan 2010 októbertől Operation Jadid néven újabb közös afgán–ISAF művelet kezdődött, amelynek elsődleges célja az volt, hogy a Mazar-i Sharif felé tartó Uranus utat teljes mértékben ellenőrzése alá vonják a katonai erők. A shahabuddini csata során a tálibok az út túloldalán található Dand-e Ghoriból érkeztek. Ezt a vidéket biztosan tartották az ellenállók legalább 2009 óta, oda sem a magyar PRT, sem az afgán kormányzati erők nem tudtak bemenni. A Jadid műveletben – ennek megfelelően – először az Uranus mentén rendőrségi, katonai ellenőrzőpontok és a COP-ok kiépítése volt a cél, a második lépésben pedig Dand-e Ghor visszafoglalása.⁴¹

A 2010 októbere és 2011 januárja között tartó katonai műveteket az amerikai OD-A kezdte, amelynek katonái éjszakánként behatoltak a területre és rajtütéseket hajtottak végre a helyi tálib vezetők ellen.⁴² Egy ilyen támadás alkalmával egy, a

41 Rédei: i. m. 25. o.

42 Ez az amerikai különleges egység a Task Force North részként tevékenykedett RC (N) felelősségi területén. A TF North közvetlenül az ISAF különleges műveleti parancsnokságának (SOCCE) alárendeltségében tevékenykedett. Mindezt azért érdemes kiemelni, mert itt említett OD-A és a tanulmány elején, a Dand-e Shahabuddinban működő OD-A más irányítás alatt működött.

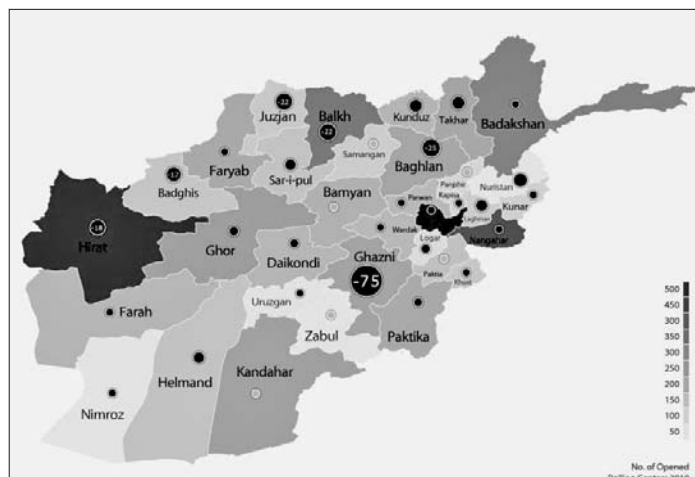
történeket az ellenség nézőpontjából rögzítő újságíró beszámolója szerint az amerikaiak helikopterrel érkeztek váratlanul az éjszakai sötétében. Támadásukat Apache típusú harci helikopterek segítették.⁴³

A második lépcsőben a 209/2/3. kandak századai hatoltak be magyar és amerikai mentoraikkal együtt a térségbe, hogy felszámolják a tálibok ellenállását. Továbbá, hogy újabb COP-okat hozzanak létre Tapaqurgan és Jovnaw települések mellett. A művelet befejezését követően Dand-e Ghoriban is megkezdődött az ALP-milíciák megszervezése.

2011 nyarán – úgy tűnik – az ISAF és az afgán erők egyelőre célt értek: a térség biztonsága sokat javult; olyan helyeken járőröznek afgán rendőrök és katonák, ahova korábban évek óta nem mehettek be; a magyar PRT CIMIC-tevékenységének hasonlóan kitágult a működési területe. Az afgán ellenállók jelenléte is erősen csökkent. Ez nemcsak az általuk végrehajtott támadások számának csökkenésében figyelhető meg, hanem abban is, hogy tevékenységüket olyan területekre, járásokba helyezik át (Burka, Dushi), ahol korábban nem voltak jelen.

Konklúzió: bepillantás az ellenállás természetébe

A 2010-es parlamenti választások idejére Baghlan tartományban – előre várhatóan – a helyi ellenállók jelentősen növelték aktivitásukat. Mint az alábbi térkép is mutatja, egész Afganisztánban itt zárták be a második legtöbb szavazókört Ghazni tartomány után. Ez az adat nagyjából segít elhelyezni a tartományban tapasztalt választásnap érőszak mértékét. Érdekes azt is megfigyelni, hogy a békésebbnek tartott Észak-Afganisztánban három olyan tartomány is volt, ahol kiemelkedően erős volt a tálibok aktivitása, szemben olyan klasszikusan veszélyesnek tartott tartományokkal, mint Kandahár, Helmand, Zabul vagy Kunar.

4. térkép. A választások idején bezárt szavazókörzetek 2010-ben
(Forrás: <http://afghan2010.com/resource/polling-centers-ones-didn%E2%80%99t-open> Letöltés időpontja: 2012. 04. 12.)

Baghlan tartományban a Talibán célja nem csak a választások megzavarása volt, hanem a Dand-e Shagabuddinban telepített, a korábbi szövetségesek majd ellenségek által működtetett bázis megsemmisítése is. Bár a tálibok a területet hónapokkal korábban megtisztították riválisuktól, sőt, megsemmisítőnek tűnő vereséget mértek a HIG erőire, most mégis visszatértek az egykori közös ellenség, a kormány és az afgán hadsereg felügyelete alatt. Junusz molla a támadás sikere érdekében ismét jelentős erőket mozgósított az akcióra. Képes volt sikeresen koordinálni ezen kívül Pul-i Khumri és Baghlan Jadid járások különböző pontjain levő tálib erők tevékenységét annak érdekében, hogy az afgán biztonsági erők és az ISAF-erők mindenhol le legyenek kötve a választások napján. Így akarta a lehető legnagyobb mozgásteret biztosítani saját erőinek.

A Dand-e Shahabuddinban végrehajtott tálib műveletek különlegessége abban rejlik, hogy sem általában a gerrilla-hadviselésnek, sem a tálibok eszköztárának nem jellemzője a fix, megerősített, katonailag védett pontok frontális támadása, ostromolása. A korábbi években volt ilyenre példa kelet-afganisztáni amerikai, vagy helmandi brit bázisok esetében, ám ezek inkább a kivételt jelentették és minden esetben jellemző volt, hogy az ostromlott szövetséges bázisok jelentős távolságra települtek saját főerőiktől.⁴⁴

Ezzel szemben Baghlanban úgy került sor a COP Shahabuddin megostromlására, hogy a zászlóalj szintű erők bázisa 30–50 kilométerre volt a támadás helyszínétől. A tálibok sikerének talán legfőbb kulcsa a művelet során végrehajtott egyes lépések szekvenciálása volt. Szeptember 16-án a COP és koalíciós erők elleni kisebb támadásokkal előbb odacsalták az afgán/amerikai erőket a kotubi hídhoz, majd a hidat felrobbantva egyrészt megakadályozták az átkelést, másrészt folyamatos zavaró tűzzel lekötötték az erőket. A taktika része volt a híd környékének IED-kal való előkészítése, amely révén lecsökkent a koalíciós erők mobilitása, több jármű is mozgásképtelenné vált. Kiváló és alapos helyismeretüknek köszönhetően másfél napon át képesek voltak feltartani egy náluk nagyobb számú, jobb haditechnikai felszereltséggel rendelkező koalíciós erőt. Azzal, hogy már szeptember 16-án lekötötték a tartományban működő leginkább agilis, agresszívebb és mobilis ellenséges erőket (azaz az amerikai rendőr mentorcsoportot és a különleges műveleti csoportot), helyzeti előnybe kerültek, mert a Pluto és az Uranus út mentén megőrizhették a cselekvési szabadságukat. A gumikerekes M-ATV-eket használó PMT és a Ford Rangerekkel közlekedő afgán rendőri erő a főutakat használva bárhol megjelenhetett az Uranuson vagy a Pluton 20–30 perc alatt. Ehelyett beragadtak a kotubi hídnál és kénytelenek voltak beásni magukat.

43 The Taliban troop with an east London cab driver in its ranks. The Guardian, 2010. november 24. <http://www.guardian.co.uk/world/2010/nov/24/the-taliban-troop-london-jihadists>

44 A Helmandban történekről lásd: Anthony King: „Understanding the Helmand campaign: British military operations in Afghanistan. International Affairs, 2010. Vol. 86. No. 2. 315. o. Kelet-Afganisztán esetében elég csak emlékeztetni a Wanat-i bázisnál történt eseményekre. Wanat, Combat Action in Afghanistan, 2008. US Army Combat Studies Institute, 2010. <http://www.scribd.com/doc/46072942/Wanat-Final-Report>

Ezzel párhuzamosan a Pluto úton is megtámadták és felgöngyölítették a rendőrségi ellenőrző pontokat. A Puze-i Eshannál levő német erők hiába rendelkeztek három manőverszázaddal, ezt az erőt nem tudták érdemben kihasználni. A kotubi hídnál a műszaki mentésre és a híd helyreállítására vetették be először erőiket (a tartalék amerikai mentorcsoporttal kiegészülve), és ezzel párhuzamosan a Pluton történt események miatt a saját bázisuk védelmére is fel kellett készülni. Ez egyben azt is jelentette, hogy a koalíciós erők már szeptember 16-án elvesztették minden képességüket, amellyel még átvehették volna a kezdeményezést a hátralevő napokban. Az afgán biztonsági erők a választásokra készülve a tartományban elszórtan a választási helyek biztosításával volt elfoglalva. A PRT a nemzeti megkötések miatt pedig nem volt bevethető ilyen feladatokra. A tálibok teljes műveleti szabadságára és kezdeményező képességére jellemző, hogy a választások napján, miután céljukat teljesítve elfoglalták a COP Shahabuddint, még arra is maradt figyelmük, hogy – megismételve a 16-án történt eseményeket – felgöngyölítsék az Uranuson levő rendőri ellenőrző posztokat, és rövid időre megostromoljanak egy második COP-ot, a bag-e shamalnál levő ANA/OMLT bázist.

A szeptember 16–18-a közötti események az is bizonyították, hogy az ellenállás képes volt az egész tartományban szervezeten és összehangoltan működni három napon át. Ennek jele volt, hogy az eltérő pontokon szinte azonos időben indított műveleteket, illetve, hogy az egyébként nagy önállóságot élvező, de kis létszámú erőt mozgató tálib parancsnokok együttműködtek. Dand-e Shahabuddinban amíg az egyik csoport lekötötte a kotubi hídnál a koalíciós erőket, addig a másik csoport megostromolta a milicisták bázisát. Bár egy katonai szervezetnél egy ilyen jellegű együttműködés teljesen normálisnak tűnik, az afganisztáni ellenállás viszonyai között (ahol a parancsnokok egyszerre riválisai és szövetségesei egymásnak) korántsem magától értetődő.

Szintén az események különlegességét jelentette, hogy – szembe menve a hagyományos afgán/gerillaharcmodorral – az ellenállók a koalíciós erőfölény megjelenését követően sem adták fel tervüket, hanem megtartották pozícióikat a számbeli és haditechnikai fölény ellenére is, egészen addig, amíg a főerő el nem érte célját a COP elfoglalásával. Bár nincsenek pontos adatok az ellenállók létszámáról, elfogadva a kutatás során kapott becslést, száz főnél nem lehetett több a shahabuddini csapatban részt vevő tálib erők száma. A Pluton levő ellenőrző pontok támadását mintegy 30 tálib hajtotta végre, a shahabuddini COP-ot legalább 20–30 fő ostromolhatta, a kotubi híd környezetében nem lehetett több 30–40 tálibnál (3 csoportban).⁴⁵

A koalíciós erők létszáma jóval nagyobb volt. A kotubi hídnál az amerikai, német és afgán erők létszáma 100–120 fő körül lehetett, Puze-i Eshannál másik két század német erő állt rendelkezésre, ismeretlen számú rendőrrel kiegészülve. Ha figyelembe vesszük, hogy emellett még a haditechnikai eszközök színvonalában (gondolva itt

45 A Wall Street Journal már idézett cikkében a támadók létszámát 60 főre becsülték. *Afghan Militants See Peril in Swithing Sides*. The Wall Street Journal, 2010. október 29.

a felderítési képességekre, a tüzérségre és a légierőre is) milyen jelentős különbségek voltak, jelentős teljesítménynek tűnik a tálibok által elért eredmény.

A shahabuddini csata három napja – emellett – számos empirikus bizonyítékot is kínál olyan jellegzetességekre, amelyeket az afgán társadalom vagy a jellegzetes afgán hadviselés elemeként fogalmazott meg a szakirodalom. Az egyik ilyen jellegzetesség az afgán társadalomban meglevő belső kohézió, szolidaritás hiánya. Az összetartozás érzésének hiányát a nemzetfejlődés hiányával és a szubnemzeti identitásformák (törzsi, kláni, regionális) továbbélésével is magyarázzák, ám a több évtizede tartó háborúskodás is a bizalom csökkenéséhez, a társadalmi hálózatok feltöredezéséhez vezetett (ahogy minden más háborúskodást elszenvedett országban is). Ott ugyanis, ahol az élet értelme a túlélés biztosítására egyszerűsödik, az önérdek, a legszűkebb magánérdek (nagycsalád, klán) minden másnál fontosabb lesz.

Tágabb értelemben ugyanez vezet a korrupcióhoz (senki sem tervez hosszú távra, a befolyását, hatalmát azonnal pénzre akarja váltani), és a nepotizmushoz is (csak a saját szűkebb ismeretségében, környezetében bízik, azaz hatalom birtokában azonnal a saját híveivel próbálja magát körülvenni). (Ez a bizalmatlanság még a szovjet megszállás időszakában megmutatkozott, amikor az egyes mudzsahed csoportok gyakran egymás ellen is harcoltak és esetenként az afgán kormány és a szovjet erők manipulációinak áldozatává váltak...)

A shahabuddini háromszögben működő volt Hizb-i Islami csoportok megerősítik ezeket a tapasztalatokat. A bizalom legalacsonyabb szintje itt is a falu volt. A nagyobb települések: Shahabuddin, Gaji és Omarkhel vezetői egyszerre voltak egymás szövetségesei és riválisai. Sher, Babrak és Nur ul-Hakk – a visszaemlékezések szerint egymással is bizalmatlanok voltak –, nehezen fértek meg egymás mellett az elsőként létrejött Shahabuddini bázison.

Egy másik sajátos empirikus tapasztalat az afgán ellenállás méretének és szerkezetének jellegzetességeire vonatkozik. Általánosan elfogadott, hogy az afgán ellenállás legkisebb egységei 8–15 fősek, a legkritikább esetben haladják meg a 20–30 főt. Ha a hírek százfős ellenálló erőről szólnak, ott már jó eséllyel jelentős összevonásról, több tálib parancsnok együttműködéséről kell, hogy szó legyen. A shahabuddini területen kialakult helyzet pontosan igazolta ezeket a nézeteket. A már említett három Hizb-i Islami vezető alá tartozó fegyveresek száma 20–30 fő volt. A 2010 tavaszán a reintegrációs feladatokban részt vevő magyar tisztek visszaemlékezései szerint a kormány oldalára átállt csoportok között a kezdetektől fogva érezhető volt a megosztottság és a konfliktusok.

Az afgán gerilla-hadviselésről meglevő ismereteinket erősíti meg az áldozatok alacsony száma is. A háromnapnyi harcérintkezések után a koalíciós oldalon amerikai és német részről a sebesültek száma nem haladta meg a fél tucatot (halott nem volt), az afgán biztonsági erőknél néhány halott és sebesült volt. A tálibok áldozatairól nincsenek információk, de – összhangban a máshol tapasztaltakkal – valószínűleg itt sem hagytak hátra halottakat és sebesülteket.

Az eddig felsorolt tapasztalatok között három ellentmondás van. És igazából talán ez világít rá a shahabuddini csata három napjának különlegességére. Említetem, hogy egy-egy ellenálló csoport kis létszámú, a tálibok még is nagy számban vet-

- Taliban, HIG infighting leads to split in Afghan insurgency in the North. LWJ, 2010. március 8.
http://www.longwarjournal.org/archives/2010/03/taliban_hig_infighti.php#ixzz1qVwt1MCL
- Thomas Ruttig: Another Militia Creation Gone Wrong. Afghanistan Analyst Network, 2010. október 18.
<http://aan-afghanistan.com/index.asp?id=1234>
- The Insurgency in Afghanistan's Heartland, International Crisis Group, Asia Report, No. 207. 2011. június 27.
- The Taliban troop with an east London cab driver in its ranks. The Guardian, 2010. november 24.
<http://www.guardian.co.uk/world/2010/nov/24/the-taliban-troop-london-jihadists>
- Two Leaders Of Taliban Are Arrested In Pakistan, New York Times, 2010. február 19.
<http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9A00EEDC113EF93AA25751C0A9669D8B63>
- Wagner Péter: A NATO jövője a lisszaboni csúcs után. MKI-Tanulmányok, Magyar Külügyi Intézet. 2010. december,
- Wagner Péter: Update - Támadások Baghlanban a választások napján. Biztonságpolitika és terrorizmus blog. 2010. augusztus 20.
<http://wagnerpeter.blogspot.com/2009/08/tamadasok-baghlanban-valasztasok-napjan.html>
- Wagner Péter: Helikopter hiány az afganisztáni nemzetközi műveletekben. Seregszemle, Vol. II. No. 1. (2010).
- Wanat, Combat Action in Afghanistan, 2008. US Army Combat Studies Institute, 2010.
<http://www.scribd.com/doc/46072942/Wanat-Final-Report>